ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

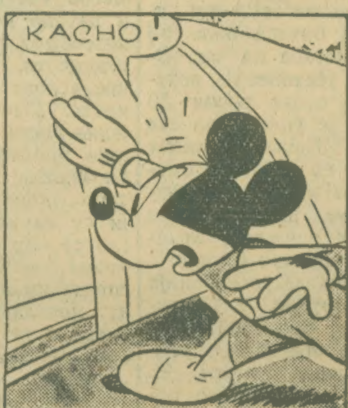
Година XVII — Број 166 — Субота, 5 март 1955

Мики и Шиља као истраживачи

21

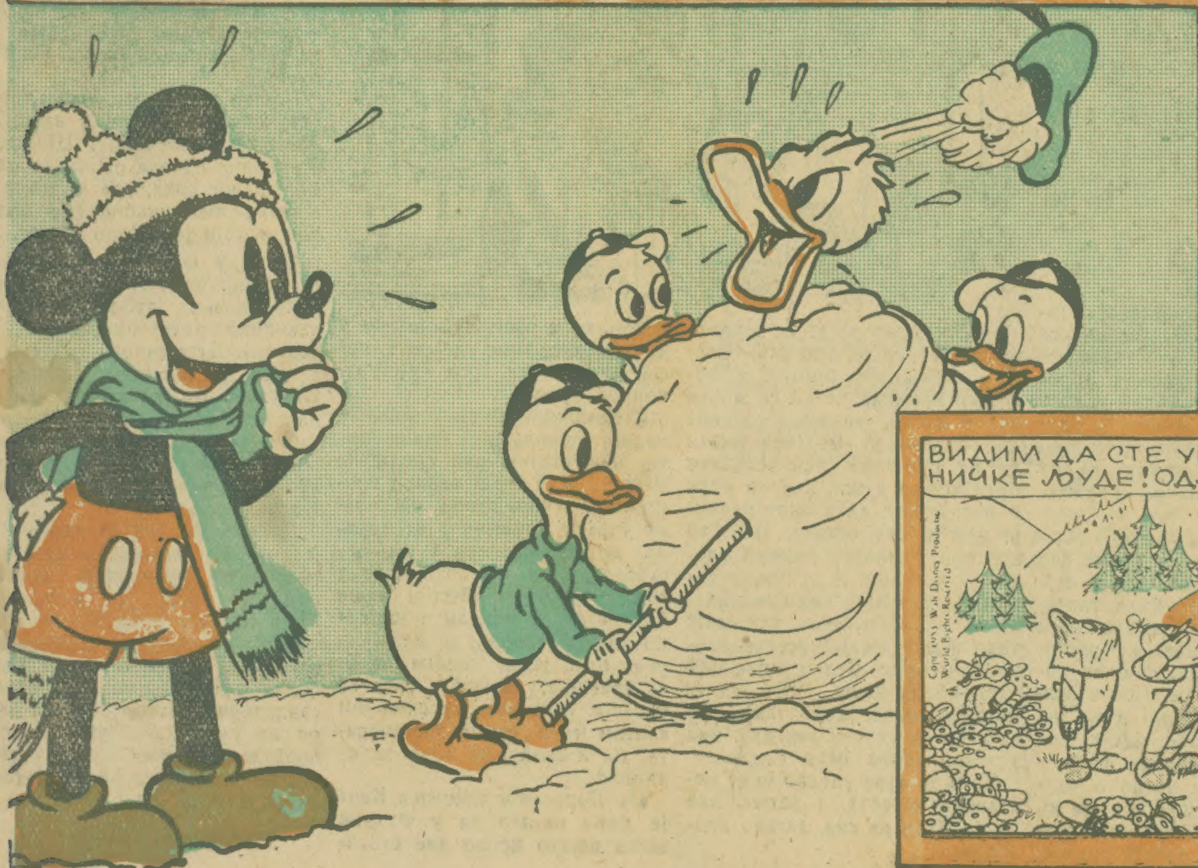

КАД ПРИРОДА ПОДИВЉА

Сви су се суседи смејали баштовану Фердинанду Клерку када је у лудој журби потоварио своју породицу на кола и потерао коње што су брже могли, само да измакне из града. Било је то 8 маја 1902 године у седам часова ујутру, у идиличном градићу Сент Пјеру на острву Мартинику, из групе Антила. Потсмевали су му се и називали га лудаком што се уплашио вулкана Пеле, који је у току последња два дана просуо нешто мало лаве...

Град нестаје за два минута

Једва сат касније Клерк и његова породица гледали су с врха једног брда изнад града како се уз страховиту тутњаву распрснуо бок планине Пеле. Облак усијаних гасова и пепела покуљао је из новог кратера брзином од 600 километара на час и сручио се право на Сент Пјер. За два минута град је био претворен у гомилу рушевина, под којима је погинуло 28.000 људи. Несрећа је мимоишла само два човека у једном дубоком подруму.

Таква је снага природе кад се изненадно разбесни, и то не само тамо где под земљом кључа вулкан. Небројени су њени ударци. Један једини тајфун на Јужном Мору развија енергију од 27 милијарди коњских снага — довољну да се сви мотори и пароброди на свету покрећу пуне четири године! Једном је циклон на Малим Антилима 610 метара терао грумен олова тежак 75 килограма. За време тајфуна који је 21 септембра 1938 године захватио Бостон, брзина ветра износила је 285, а при неким налетима и 370 километара на час.

Челична песница ветра

Није онда чудно што је Трећа америчка флота од таквих тајфуна, 10 децембра 1944 и 5 јуна 1945 године, претрпела веће губитке него ма у којој поморској бици. Тешкој крстарици „Питсбург" ветар је одвалио палубу у дужини од 32 метра. Таква је била снага стихије да се Американци пуних шест недеља после капитулације Јапана нису могли искрцати на јапанска острва!

Још страшнија су пустошења торнада, чији ковитлаци, који се као високи оџаци спуштају из облака, харају по америчким преријама. Само 1930 године забележено је у САД 215 торнада. У једном од њих за пет минута изгубило је животе 250 људи. Године 1935 торнадо је на свом путу дугом 320 километара уништио пет хиљада људи и порушио читаве четврти у 36 градова. Један теретни воз подигао је са шина и бацио 25 метара далеко; торањ једне цркве витлао је читава 24 километра. Брзина торнада још није измерена, али се цени да износи 1.100 километара на час — готово брзина звука!

Град као ђуле и магла као отровни гас

Богат је арсенал катастрофалних непогода. Двадесет шестог јула 1928 године, на Небраску, у САД, пао је град чија су поједина зрна имала до 43 сантиметра у пречнику, а забележено је да су падали и комади тешки два килограма! Јасно је да такво једно „бомбардовање" зачас може да претвори плодна поља у жалосну пустош. Године 1936 сличан град убио је на једном пољу у Африци деветнаест Бушмана који нису имали где да се склоне. Слична олујина парализала је 4 децембра 1948 године читав Њујорк. За 19 часова на тај џиновски град пало је више стотина милиона тона снега: нападао је 75 сантиметара високо. Над Северном Америком беснела је 1924 године снежна бура која је државу Мејн прекрила слојем снега дебелим 2,4 метра, а у појединим областима Канаде снежни покривач премашивао је и 4,5 метра. Лавине које су прошле зиме пустошиле по Аустрији нису биле мање страшне.

Познато је да лондонска магла, кад се, онако густа, задржи дуже време, сваки пут однесе неколико хиљада људских живота. А пљускови, муње и громови... У Весечу, у САД, један једини гром побио је 504 овце. За 24 часа на читаву земљу сручи се око 44.000 громова. Тешко је и замислити колико штете почине. Израчунато је да гром има тренутну снагу од 2.500 милиона киловата — више него сви погони у Америци!

Да ли је човек победио природу?

И киша може бити страшан душманин. Од 14 до 17 јула 1911 године нападало је у Багију, на Филипинима, 2.243 милиметра кише, а на Јамајци за четири дана 2.451 милиметар. У тропским крајевима кише каткад, поред „нормалних" поплава, изазивају страшне таласе плиме и праве потопе. Један од њих прогутао је 1864 године у Бенгалском Заливу 50.000 људи и 100.000 грла стоке!

Ако човек, и поред свега овога, тврди да је зауздао природу, добро је сетити се експлозије вулкана Кракатау. Двадесет седмог августа 1883 године одлетео је добар део Кракатауа у ваздух. Шездесет четири милијарде кубних метара камена и другог материјала бачено је 35 километара високо. Ваздушна струја коју је експлозија изазвала трипут је обишла земљину куглу. Почетна брзина била јој је 650 километара на час. Она је чак на Индонезију потерала морски талас висок 50 метара, који је уништавао све пред собом. Киша прашине падала је и на 5.300 километара удаљена места, а најфинија прашина из Кракатауа лебдела је у земљиној атмосфери још пуне три године.

Данас се зна да је ерупција вулкана Санторина, у Средоземном Мору, око 1500 године пре наше ере, битно утицала на све старе културе. „Египатско зло", „египатско помрачење", „камени град" и сличне несреће које се у древним текстовима помињу, уствари су последице ерупције Санторина, при којој је — како се сматра — одлетело у ваздух 2,197.000 милијарди кубних метара камења и другог материјала. То је, бесумње, била највећа природна катастрофа која је земљу задесила од почетка гвозденог доба до данас.

Заиста, тешко је рећи да је човек победио природу...

Проналазач глобуса

Мартин Бехајм (1459-1506) рођен је и одрастао у Нирнбергу, у то време једном од великих средишта европске трговине. Као син имућних родитеља, Бехајм је добио темељно образовање. Отац му је имао одличне трговачке везе у иностранству, па је требало да се и Мартин посвети трговини. Али, жеља за науком, веома рано, обузела је младићев дух. Но, тек боравак у Лисабону одредио је његов животни пут. Ту се 25-годишњи Мартин сав посветио научном раду. Узео је и учешћа у једној експедицији (1484-1486) која је стигла до ушћа Конга.

Млади Бехајм убрзо је изишао на глас као први стручњак за географију и наутику. Поправио је такозвани „Јаковљев штап", који је пронашао његов учитељ Региомонтанус, и научио поморце како се употребљавају наутички инструменти, чиме је створио предуслове за нова велика открића. „Јаковљев штап" је једна врста секстанта и док он није пронађен поморци су се управљали само по обали. Додуше, помоћу „астролаба", који су изумели Арабљани, могао се одредити положај лађе према звездама, али је ова справа имала једну велику ману: морала се монтирати на чврстом тлу да би прорачун био донекле тачан. Међутим, „Јаковљев штап", иако за наша данашња схватања прилично примитиван, омогућио је да се положај лађе одређује и на пучини. Море се после тога од огромне водене пустиње претворило у широки пут који спаја удаљене земље и народе.

Сам тај проналазак био је довољан да име Мартина Бехајма остане заувек забележено у књизи науке. Али, он је неуморно радио и даље. Прве мапе далеких страних земаља прошле су кроз његове руке. Он је био један од непоколебљивих присталица схватања да је Земља округла. Кад се после смрти своје мајке вратио у Нирнберг, био је одушевљено дочекан. Он је одмах почео да преноси своје знање на грађане родног града, а ускоро је од градског савета добио задатак да изради први глобус. То је било онда велико дело, јер је већина тадањих научника још сматрала као тачну античку претставу о Земљи.

Прва мапа света, „земаљска јабука" како ју је Бехајм звао, била је дело вештих руку нирнбершких мајстора-занатлија. Глобус је имао 54 сантиметра у пречнику и обим од 1,33 метар. Направљен је био од дрвених лемљених обруча, испуњен папирном масом и покривен слојем гипса. Споља је на глобусу био разапет пергамент, на коме је била нацртана мапа земље и мора са називима. Глобус се вртео на гвозденој осовини, а око средине имао је дрвени меридијан. На њему је било преко 700 финих сличица и више од 1100 натписа. На мапи су били уцртани грбови свих земаља, а минијатурне слике претстављале су животињски и биљни свет.

Тај први глобус израђен је 1492, дакле исте године кад је Колумбо открио Америку. Разуме се да је на њему било доста грешака, јер у то доба велики делови мора и копна још нису били ни откривени, акамоли испитани. И поред тога, Бехајмов глобус је био и остао једна од најзначајнијих културно-историских тековина човечанства.

Бехајм, творац глобуса, није се задржао дуго у Нирнбергу. Вратио се у Лисабон, где је као наставник васпитавао читаве генерације помораца. Овај плодни рад прекинут је прерано. У својој 47-ој години нашао је Мартин Бехајм смрт на Азорима. Његови посмртни остаци почивају и данас на острву Фајалу.

П. ЛОР

Тамо где је време стало...

(3)

Средиште града чинила је огромна палата, зидова белих као слоновача, с многобројним куполама покривеним светлуцавим црвеним и златножутим металом. Свуда око ове велелепне грађевине расле су палме, а између њих провиривале су дивне кућице, нежних, светлих боја, уз које су се припијале цветне повијуше. Свака кућа имала је врт испресецан белим мермерним стазама. Између травњака и палате простирао се широк трг поплочан мозаиком, усред кога је стајала величанствена кружна фонтана, са оградом израђеном у барељефу. Средишни део фонтане претстављала је група девојака израђених у мермеру, које су на раменима имале ћупове из којих се просипала вода.

Јато голубова изненада полете с највише куполе и спусти се на трг, где стаде да кљуца зрневље расуто по шареном мозаику. Док су они кљуцали и гукали, један пар, по свој прилици неки дечак од седамнаест година и девојка која је изгледала нешто мало млађа од њега, појави се из једне од попречних улица. Ишли су под руку и смејали се. Младић је у својој слободној руци држао грозд, с кога је његова другарица откидала зрно по зрно и наизменично их стављала себи и њему у уста. На шум њихових корака, јато голубова прхну с трга, начини у лету неколико кругова и спусти се на кров палате.

Кент је, као очаран, гледао млади пар на тргу. Обоје су имали кратке беле панталоне, беле кошуље и исте боје сандале. Њихова лица и удови били су препланули од сунца. Смејући се непрестано, младић и девојка пређоше преко трга и нестадоше међу палмама.

Збуњен свим оним што је за то кратко време видео, Кент се окрете Дороти.

— Футура? Казала си ми: „Добродошао у Футуру!" Шта је Футура?

Тако се зове наша долина... наше насеље. Овде можеш да видиш татин остварени сан, круну свих његових жеља и настојања. Једног дана цело човечанство живеће овако како ми сад живимо. Такав ће бити живот свуда у свету кад људи буду успели да се ослободе грамзивости и кад своје знање и напредак који је техника већ постигла почну да употребљавају за нешто друго, а не за слепу трку за богатством и за међусобно убијање и поробљавање... Али, требаће, изгледа, да протекне још много година пре но што се људи уразуме. Тата каже да нисмо могли толико чекати и, што је још важније, то вероватно никад не бисмо ни дочекали. Због тога је он основао ово место, наше мало острво будућности усред мора садашњости. Зар ти се не чини да је лепо?

— Лепо? Па то је најдивније место које сам икад у животу видео! — узвикну Кент очију сјајних од узбуђења. — Али, реци ми, шта ће од њега бити ако неки пилот скрене са своје редовне линије и спази ову зелену долину? У њој се ускоро не би могло дисати од туриста.

Она затресе главом и насмеја се.

— Ниједан пилот нити ико други никад неће видети наше острво будућности.

Кент је баш хтео да је запита на основу чега она може да буде тако сигурна да Футуру нико и никад неће открити, кад му поглед паде на њено мркожуто маче, које се, на неколико корака од њих, играло једним опалим листом. Чудна мисао пролете му кроз главу.

— Дороти, колико година имају оно двоје младих које смо пре неколико тренутака видели како пролазе тргом?

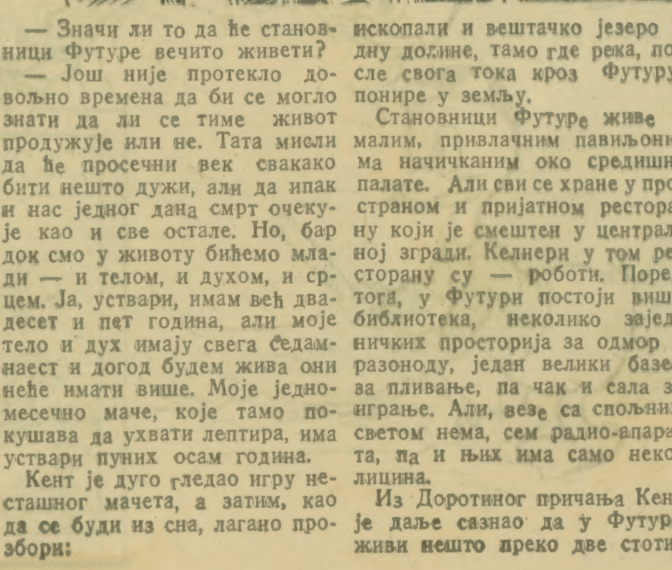
— Двадесет и пет или двадесет и шест. Не знам тачно. У браку су, чини ми се, већ пет година. Он ради у медицинској лабораторији, а она у нашој школи предаје моделирање грнчарије.

— Али, они не изгледају старији од седамнаест-осамнаест година!

— Знам, — одговори Дороти. — Толико су имали кад су са свима нама дошли у Футуру.

— Хоћеш да кажеш да су они на неки начин подмлађени?

— Не. Нико од нас није млађи но што је био у време кад смо овамо дошли. Нити то може да буде. Нарочитим зрачењем жлезда са унутрашњим лучењем зауставља се растење и старење живог бића које му се подвргне. После зрачења се једноставно даље не стари. То је татина идеја. Пре извесног броја година он је у једном часопису читао о случају неке девојчице која се ни физички ни духовно није развијала од своје десете године, мада је живела дуже од тридесет. Неки поремећаји у жлездама са унутрашњим лучењем зауставили су њен развој кад је имала десет година и она је на том ступњу и остала. У то време тата је већ увелико вршио опите и испитивао дејство икс-зракова на воћним мушицама. Веза између случаја оне девојчице и реаговања мушица на зрачење одмах му је пала у очи. Његови каснији опити са инсектима и заморчићима били су тако успешни да се он одлучио да их опроба и на људима. Резултат и сам видиш.

— Значи ли то да ће становници Футуре вечито живети?

— Још није протекло довољно времена да би се могло знати да ли се тиме живот продужује или не. Тата мисли да ће просечни век свакако бити нешто дужи, али да ипак и нас једног дана смрт очекује као и све остале. Но, бар док смо у животу бићемо млади — и телом, и духом, и срцем. Ја, уствари, имам већ двадесет и пет година, али моје тело и дух имају свега седамнаест и догод будем жива они неће имати више. Моје једномесечно маче, које тамо покушава да ухвати лептира, има уствари пуних осам година.

Кент је дуго гледао игру несташног мачета, а затим, као да се буди из сна, лагано прозбори:

— Другим речима, у Футури време стоји.

— То је заиста прави израз, Кенте, — рече девојка. — Али, допусти ми да ти испричам још неке ствари о нама.

Роботи нису изум доктора Далмеца, објаснила му је она, већ доктора Лормена, познатог европског научника. Он је био један од оне неколицине научника који су оставили све да би заједно с Далмецом остварили његов план о граду будућности. Роботи обављају све тешке физичке послове: обрађују земљу и прикупљају усеве, подижу зграде. Они су ископали и вештачко језеро у дну долине, тамо где река, после свога тока кроз Футуру, понире у земљу.

Становници Футуре живе у малим, привлачним павиљонима начичканим око средишне палате. Али сви се хране у пространом и пријатном ресторану који је смештен у централној згради. Келнери у том ресторану су — роботи. Поред тога, у Футури постоји више библиотека, неколико заједничких просторија за одмор и разоноду, један велики базен за пливање, па чак и сала за играње. Али, везе са спољним светом нема, сем радио-апарата, па и њих има само неколицина.

Из Доротиног причања Кент је даље сазнао да у Футури живи нешто преко две стотине особа. Већина су млади; ретко који, изузев старих научника, има више од двадесет и пет година. Деца у Футури расту нормално док не достигну максимум физичког узраста, а тада бивају подвргавана зрачењу које зауставља даље рашћење, боље рећи почетак старења.

Одакле су и на који начин прикупљени становници Футуре? Дороти му то није рекла, али му је објаснила да су бирани само особе које су показивале нарочито интересовање за истраживачке радове, науку и уметност. Иначе, другима би тако савршен начин живота као што је овај могао постати монотон и не би га могли издржати.

— Али, ја сам се заприча ла, — рече девојка изненада — а ти треба да видиш тату. Он те очекује.

Пошто су прешли преко пространог трга, уђоше у велику, централну грађевину. Широке степенице одвеле су их до самог њеног врха, где је доктор Далмец имао кабинет с балконом који је гледао на трг.

Одаја у коју су ушли била је укусно намештена: два широка дивана, дубоке фотеље, неколико радио-пријемника и столова. Дуж зидова дизале су се све до таванице полице с књигама. На четвртом зиду налазила се огромна разводна табла, која је, очигледно, служила за регулисање и контролу електричне енергије у читавом насељу.

Доктор Далмец је седео у једној полунаслоњачи крај отворених балконских врата. Кад они уђоше, он устаде и Кент се нађе пред седим, високим, од сунца поцрнелим мршавим човеком у кратким белим панталонама и белим сандалама. Доктор Далмец му пружи руку, гледајући га доброћудно својим плавим очима, по којима се не би могла одредити старост.

(Наставиће се)

~Од села Ковача~ до Александрије

Ко не чувствује красоту духа Станојкина ово читајући? Не знам чему више да се чудим: постојанству ли њеном, или почитанију к матери својој, и љубви к браћи и сродницима, или, као што она вели, својтама својима. Ово је управ' просто, ал' високо!"

Ово су речи Димитрија Давидовића поводом једног писма које је објавио у додатку својих „Новина Српских" од године 1817. Уредништво је добило ово писмо од једног човека из Земуна, а било је упућено у село Ковач, у Србији, мајци сироте девојке о којој је овде реч. У то време Стана, њена мајка, била је још жива, са сва три сина, јер се и трећи, Миленко, био ослободио.

Ко је била та девојка и каква ју је судбина снашла, видеће се из писма које је она упутила. Писмо је упућено из Александрије, 15 јануара 1817 године. Оно гласи:

„Љубезна моја мајко Стано и љубезна моја браћо Радуле и Раденко. Будући да ме је бог избавио из руку турских и кад ми је бог дао прилику да вам пишем, моја мила мајко и љубезна моја браћо! исказаћу вам све моје заробљеније. Ја сам била заробљена с мојим братом Миленком у планини Столови, и заробили су ме Арнаути Каменичари; одатле нас одведоше у Пазар, и ту раставих се с братом: њега поведоше Каменичари, и даље за њега не знам ништа, а мене украде пашин слуга, и ту паша три дана у кули држао ме сакривену, да ме опет Каменичари не отму; к мени нитко није долазио, него само була пашина, и ту паша оћаше да се потурчим, и да ме узме за жену, да ми узме и брата, и да дâ благо за њега, но ја нигда нисам ћела моје вере променити; видећи он трећи пут, што вам казујем, онда ме дарова везиру, и одатле одведе ме везир у Стамбол. Ту ме је држао 15 дана; и оћаше да ме потурчи, и да ме поклони његову азнадару, али ја нигда своје вере променити нећех; и био ми је купио слушкињу, која се звала Госпава из села Матаруга. Кад виђе да се ја потурчити нећу, одведе ме на пазар, и ту продаде ме уједно са слушкињом; купи ме један трговац из Арапске земље, а речена слушкиња до мало дана умре; онај Арапин држао ме је годину дана у Стамболу са његовом женом, која је била христијанкиња, па се потурчила. И овај исти, који ме је купио, питао ме је оћу ли се потурчити, али ја донесох нож и рекох му: закољи ме али се потурчити нећу. И ту бог даде да се намерих на добра Турчина, који ме је купио, и како ме остави у мојој вери и закуне ми се да ће ме продати христијанину, и то да чекам док ми бог да срећу, да ће ме продати Каурину: и како ми је рекао, и дао веру своју, тако је и учинио; који ме је држао лепо како своју кћер; и тако све време, што сам код њих стајала, добро сам била држана.

Исти овај господар одведе ме у Мисир (Египет) у Александрију град. Овде дошли смо о Госпојину Дне; долазише многи христијани да ме купе; на конац осми дан дође господар Ј. П.; како ме виђе, одмах ме купи за 11 кеса и одведе ме у свој дом. Ово је добар човек и добар трговац, који ме пази колико своје очи у глави; и говори, да је дао и десет пута више, не би жалио. Узео ме је за своју жену и венчао се са мном; и не желим ништа на овоме свету, ван, моја мајко! за тебе и моју милу и драгу браћу да чујем да сте ми здрави. Моја мила мајко! молим те од неба до земље, ако си ми жива, ти и моја мила браћа, пишите ми, да се могу обрадовати и веселити и ако вам је која потреба, те немате, пишите ми, и мој ће господар послати вама што вам треба; и рада бих да би дошао који од моје браће овамо; које биће и његова срећа, будући ово је велики трговац и свуд његови тугови иду; у кући нема нико, него ја и господар и две слуге, и ради би имати једног брата код мене; него мила моја мајко! како ти дође ово моје писмо, молим те, ово проучи, а друго мени пиши, да се могу обрадовати, а по овоме путу по коме шљем, по овоме истоме одговорите ми; то јест шљем вам га преко руку од Мљетака Г. П. С., који има своје познање у Земуну, и који могу лако вас наћи преко Београда; које се уздам, да ће вам у руке доћи. Предала сам ово писмо капетану С. Ј., који долази у Тријес и који ми је задао веру да ће га упутити преко руку Г. С. Него мила моја мајко! како примите ово писмо, друго мени пишите, и одговор дајте да ми може речени Ј. одговор донети у Мисир, тојест у Александрију. Поздрави ми од моје стране и од мога господара све наше својте и пријатеље наше, и пиши ми јесу ли ми стрици живи и све наше својте. Остајем поздрављајући, и теби моја мила мајко руке и ноге ти љубим и чекам што прије одговора. Пишите ми ако што знате за брата ми Миленка. Кад запечатите писмо ваше, споља на њему ставићете овако исто италијански: Г. Ј. П. у Александрији. — Ваша љубезна кћи Станојка Макојевић.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Панонска Низија и Панонија

Панонска Низија је велика потолина између источних Алпа, Карпата, Саве и Дунава. Некада је била под морем. Сада је то ниска равница испуњена морским, језерским и речним наносима и лесом. С ње се само местимице дижу ниске острвске планине, као што су: Фрушка Гора, Мечек, Бакоњска Шума и друге.

Панонијом се некад називала и једна римска провинција. Она се граничила на северу и истоку Дунавом, а на југу је нешто прелазила Саву. Први пут су Римљани ратовали у Панонији, у којој су тада живели Илири измешани с Келтима, 35—34 године. Октавијан, доцније цар Август, продро је с војском у те области из Сења, преко Сиска. Ускоро су Римљани морали поново да ратују с Панонцима. Тај рат, који је трајао од 12 до 9 године пре наше ере, завршио је Тиберије, који је доцније постао римски цар. Још једном је дошло до рата између Римљана и Панонаца. Наиме, шесте године наше ере дигла се цела Панонија (па и Далмација) против угњетача. Устанак је угушен тек после три године. Кратко време иза тога уређена је Панонија као римска провинција. Око стоте године она је подељена на две провинције: Горњу, на западу, и Доњу, на истоку. У Доњој су биле вароши: Сирмијум (Сремска Митровица) и Мурса (Осијек), а у Горњој: Емона (Љубљана), Петовио (Птуј), Сисција (Сисак) и друге. За време Диоклецијана, место ове две постојале су четири провинције.

У вези са именом Панонија, постоје и такозване панонске легенде. Заправо, то су две старословенске легенде о Ћирилу и Методију; њихова житија. По мишљењу стручњака, тачније би било звати их панонско-моравске легенде. Панонске легенде нађене су и први пут издате средином 19 века. Тиме је истраживање о животу и раду Ћирила и Методија постављено на нову основу. Житије Ћирилово, а можда и Методијево, написао је њихов ученик Климент. Најстарији рукопис житија Константина (Ћирила) је из 15 века, а одломци се налазе и у старијим глагољским рукописима. Најстарији ћирилски рукопис житија Методијева је из 12 века, али сигурно је да су оба житија написана већ у 9 веку.

*

ШТА СУ ТО ТРОГЛОДИТИ?

Троглодитима се називају људи који станују у пећинама као у становима. У Старом веку тако је називано једно етиопско племе које је становало у пећинама. И данас се може у многим земљама наћи људи који имају оваква примитивна станишта.

*

РЕВЕЈ ДИ ПЕПЛ

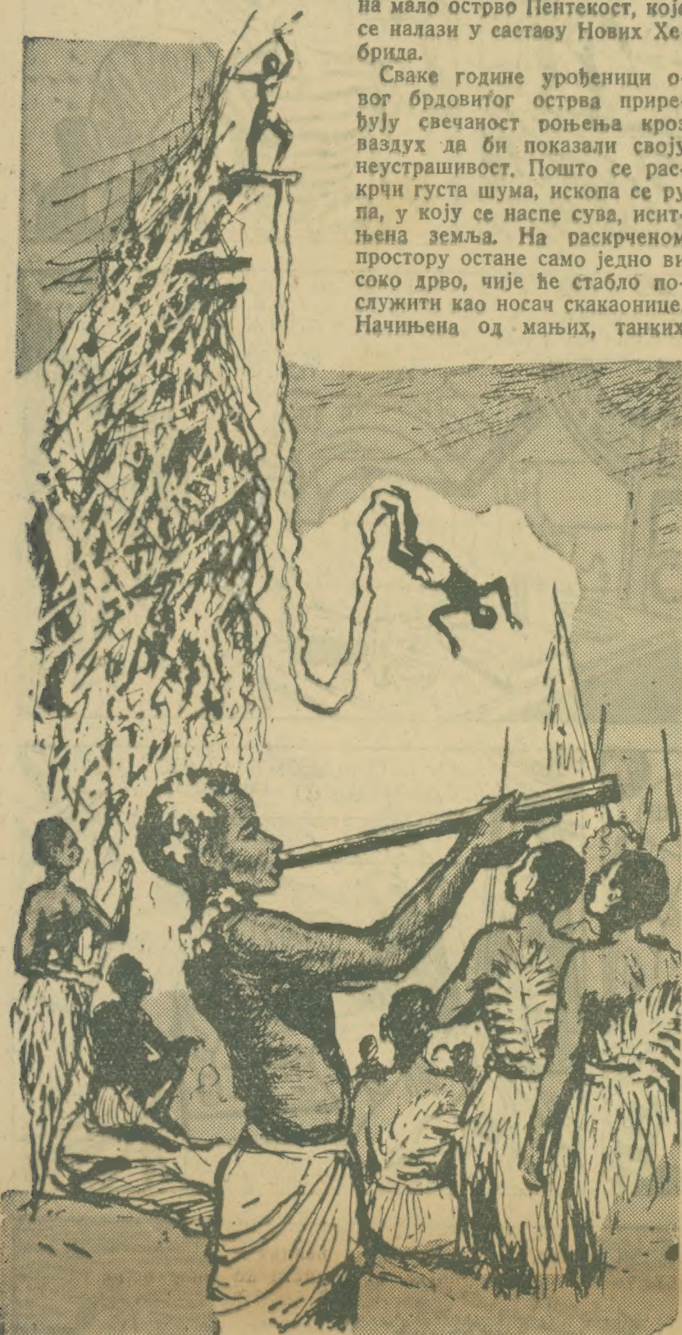
Ревеј ди пепл значи на француском језику „буђење народа". Уствари, то је име једне француске химне коју је компоновао Гавоа. Ова химна после пада Робеспјера дошла је наместо Марсељезе.

*

САКА-КАФА

Сака-кафа је арапска реч и означава отпатке који се добијају при чишћењу семенки кафе, а имају исте састојке као и саме семенке.

Смели и необични гњурци

Пловећи водама Јужног Пацифика, од острва Фиџи према новој Каледонији и Аустралији, два путника око света, Ирвин и Електа Џонсон, открили су најнеобичније гњурце о којима се досад чуло. То су људи који се не гњурају кроз воду, већ, скочивши с високе куле, роне кроз ваздух право ка земљи. Видели су их први пут једног врелог дана кад су приспели на мало острво Пентекост, које се налази у саставу Нових Хебрида.

Сваке године урођеници овог брдовитог острва приређују свечаност роњења кроз ваздух да би показали своју неустрашивост. Пошто се раскрчи густа шума, ископа се рупа, у коју се наспе сува, иситњена земља. На раскрченом простору остане само једно високо дрво, чије ће стабло послужити као носач скакаонице. Начињена од мањих, танких стабала, повезаних лијаном, скакаоница се налази око 25 метара изнад простора испуњеног ситном земљом, тј. изнад места према коме се рони. До куле воде степенице, које иду од најниже до највише отскочне даске. За сваку даску привезане су дуге лијане, које се рониоцима причвршћују за ноге.

Лијана, без обзира на којој се висини налази, кад се спусти надоле досеже највише 2 до 2,5 метра изнад земље. Од тачно измерене дужине зависи живот рониоца, чије су ноге привезане за скакаоницу и за дрво на коме се она налази. Ако је лијана дужа него што треба, гњурац ће сломити врат. Ако је сувише кратка, остаће да виси у ваздуху.

Да би се ова биљна ужад лако и чврсто приљубила око ногу, изрецкана су на свом доњем делу, а да не би отврдла услед врућине увијају се у лишће банане, које им чува влагу.

Одређеног дана у години, кроз шуму се зачују повици и песма, што значи да су се играчи и певачи упутили према скакаоници, где ће свечаност брзо почети. За ту прилику урођеници се облаче у најлепша одела. Уместо дотрајале прегаче која им виси око бедара, мушкарци носе беле, кратке панталоне. Жене такође облаче лепу, шарену одећу. Сви певају, звижде и кличу. Играчи корачају по шесторица у реду; мушкарци напред а жене иза њих. Они имају и свог „кореографа“, који их без прекида бодри, одржавајући свечано расположење. Он одређује редослед песама и даје ритам, ударајући штапом о земљу.

Кад стигну до скакаонице, прекину песму и први ронилац пење се на високу кулу. То је увек најмлађи учесник, дечак од осам година, који ће да скочи с висине од седам и по метара. Присутни су узбуђени, јер мали гњурац наступа први пут у свом животу. Он ће извести опасни скок само зато да би житељима села показао како је већ постао зрео и одважан мушкарац. С рониоцем се пење један његов рођак да му помогне око припреме. Он одвија бананино лишће и везује врпце лијане изнад мршавих ножних зглавака детета. Кад је то готово, гњурац стаје на ивицу отскочне даске, протресе једну па другу ногу, да се увери јесу ли везе добро притегнуте, пљесне се по бутинама, а затим изнад главе удари дланом о длан. Пошто из широког опасача извади заденуту лиснату гранчицу, махне њоме према гледаоцима, испусти је, а одмах потом баца се главачке кроз ваздух, као да рони, нишанећи главом у простор са ситном земљом.

Чим гњурац достигне одређену дубину, лијане се затегну, отскочна даска се ломи и тиме се успорава пад, али везе које су причвршћене за скаконицу остају нетакнуте. Кад глава гњурца пролети изнад самог простора са меканом земљом, лијане се поново затегну и, као челичне опруге, повлаче скакача увис. После тога биљна ужад се олабаве и спуштају гњурца до чврстог тла. Њему притрчавају родитељи и родбина, дижу га и чисте од земље, а хор и играчи весело настављају свој програм.

После тога наступају старији скакачи, који скачу са веће висине. Пошто се пење све даље уз кулу, паузе између појединих скокова су све дуже. Свечаност траје више часова, а рониоци изводе све лепше и лепше скокове. Док једни лете с рукама приљубљеним уз тело, други млатарају њима, трећи певају, четврти довикују разне поруке итд.

Између скокова, играчи и певачи забављају гледаоце, али за време летења кроз ваздух влада потпуна тишина. Ако би неки гњурац у последњем тренутку одустао од скока, брзо би се пријавио добровољац који би га заменио.

Тога дана догодило се да је некима пукло по једно, а једном гњурцу прекинула су се оба ужета. Па ипак, сви су се срећно дочекали на руке. Према процени Џонсонових, брзина падања с највишег места износила је око 70 километара на час. Занимљиво је да у току свечаности ниједан од ових чудних летача није сломио ногу, ни ишчашио зглоб, нити је захрамао. Посматрачи су само једном угледали крв, и то на скакачу који је огребао колено.

Дан се ближио крају, а кула је стајала чврсто као и на почетку свечаности. Најзад, најхрабрији од свих почео је да се пење према врху, ка последњој отскочној дасци, која је била на висини од 24 метра. Док се лепо развијени младић лагано пео, песма урођеника и повици играча одјекивали су пропланком. А кад се према небу указала сићушна и усамљена човечја фигура, све је занемело. Млади човек је, смешећи се, упутио неколико речи присутнима који су стајали у подножју куле, а затим је дигао руку и бацио лиснату гранчицу, па је и сам заронио кроз ваздух, престижући је.

Док дланом о длан, подупирач отскочне даске се сломио и успорио пад. Само што је гњурчева глава окрзнула мекану земљу, еластична ужад везана за његове ноге повукла су га увис. Но, у томе часу прекинула се једна лијана. Скакач се није збунио. Гибак као мачка, извио се и дочекао на својој слободној нози. Несхватљивом брзином, крај њега се створила његова жена. Она га је шчепала за косу и полила му лице свежом водом.

Скакање је било завршено. Гњурци, певачи, играчи и публика кренули су с песмом кроз шуму. Они су ишли у село, где је требало да се настави весеље.

Ђаци у миру радио...

Једнога дана почетком 19 века зауставила су се кола пред једном кућом на периферији Париза. Из њих је изишао добро обучен човек, позвао вратара и запитао га да ли може да му изда стан на тавану. Вратар му је одмах рекао да може, на што му је овај дао кирију унапред, а затим сео у кола и отишао, не говорећи ништа. Није прошло дуго времена а непознати се вратио с једним носачем који је носио неки црн сандук на леђима.

— Шта има у том сандуку? — упитао је вратар носача.

— Не знам, али је врло тежак.

Њихов разговор прекинуо је станар, који је рекао вратару:

— Ја ћу имати посла само с једним човеком. Он не жели да ико зна да са мном ради. Кад буде долазио он ће увек рећи: „Долазим због ђавола“.

Ове речи јако су зачудиле вратара и његову жену. Још истог дана станару је дошао у посету човек о коме је он говорио. Пролазећи поред вратара, он му рече: „Долазим због ђавола“, на што га вратар упути да иде на таван.

Тако је све ишло отприлике месец дана. Али, вратар није могао више да одоли својој радозналости, па се једном попе на таван, приђе вратима и поче да прислушкује шта она двојица разговарају. Отуда се чуо овакав разговор:

— Сад опет јако, снажно! — говорио је станар.

— Лако је вама говорити! Ви и не слутите како је тешко играти ђавола.

— Тешко је, знам, али се опет може постићи.

Вратару је ово било довољно. Он је сместа одјурио у полицију и пријавио ствар. Полицајци су ускоро дошли на таван и комесар је залупао на врата, уз опомену: „У име закона, отварајте!“ Врата су се брзо отворила и на њима се појавио станар. На питање ко је он, одговорио је: „Мајербер!“ „А ваше име?“ — упитао је комесар другога, на што је овај одговорио: „Лавасер“. Лавасер је био први басиста у Опери.

Комесар се тада грохотом насмејао, јер је видео вратареву заблуду. Њему су били познати и Мајербер и Лавасер. Кад је вратар упитао свог станара шта ће му овај црни сандук, Мајербер га је отворио и показао вратару. У њему је била цела партитура за оперу, на којој су стајале речи: „Роберт ђаво“. Мајербер је после објаснио да је овај стан најмио да би Лавасера упутио у улогу коју је имао да пева у опери „Роберт ђаво“. У хотелу у коме је становао то није било могућно.

Петнаестак дана после тога, полицијски комесар и вратар седели су у Опери и слушали премијеру „Роберта ђавола“.

☆

Ђакомо Мајербер (псеудоним Јакоба Либмана Бера) немачки композитор, родио се 1791, а умро 1864 године. Најпре је компоновао у италијанском оперском стилу, а после је постао претставник стила такозване француске „велике опере“. Његове главне опере су: Роберт ђаво, Хугеноти, Пророк, Африканка итд.

Којом брзином „путује“ пролеће?

Пролеће не дође у све земље нити у све области једне државе истовремено. Оно „крене“ на пут још негде у фебруару, а у хладне северне земље, где га с највише нестрпљења очекују, стигне тек крајем маја. Пролеће ипак путује прилично брзо: за једну седмицу оно превали око 180 километара.

Пут пролећа и брзину његовог кретања научници прате према неким дрветима, обично према јавору. Јавор се употребљава као миљоказ због тога што расте готово у свим областима северне полулопте кроз које пролеће пропутује, а и зато што први листа. Додуше, понекад јавор, преварен топлотом наговештаја пролећа, олиста пре времена и мразеви који наступе после тог „лажног пролећа“ спрже његово лишће.

Међутим, ни у све крајеве исте географске ширине пролеће не стигне исте седмице. Оно ће пре посетити места на морској обали него градове у унутрашњости копна. А ако његов долазак одређујемо према олисталом дрвећу и жбуњу, оно долази прво у градове, где топлота коју зраче блокови зграда и фабрике убрзава пупљење, па тек касније у поља. Пролеће брже путује равницом но брдовитим пределима; због тога оно с великим закашњењем стиже у планине.

Мале занимљивости

ПЕПЕЉУГА КРОЗ ВЕКОВЕ

Прича о Пепељузи датира још из давних времена. Њу налазимо и у старом египатском и грчком фолклору. Ова прича ушла је у збирку бајки које су у 19 веку прикупили немачки писци браћа Грим.

ЗБОГ ПИНГВИНА...

Становници малог острва Брини, у Тасманији, нашли су се пред једним тешким и необичним саобраћајним проблемом: на путевима Бринија има толико пингвина да се људи тешко могу њима кретати. Брини има 790 становника и сви они муку муче с пингвинима, те је сасвим разумљиво што сваки од њих има понеки предлог како да се томе злу стане на пут. Један од виших службеника на Бринију предложио је чак да се за људе ископају путеви испод земље, а да се постојећи потпуно препусте пингвинима. Међутим, предлогу овог љубитеља пингвина успротивили су се сви остали становници острва. Изгледа да ће се овај саобраћајни проблем решити на тај начин што ће дуж свих путева бити постављене ограде, које ће спречити пингвине — јер они не могу да лете — да и даље ометају саобраћај.

МАШИНА ЗА ПРАЊЕ РИБА

Валтер Вуд, капетан једног британског рибарског брода, изумео је машину за прање риба. Раније су рибари на бродовима морали прекинути сваки други посао да би прали уловљену рибу. Вудова машина, која им је сад од велике помоћи, састоји се од једног металног базена, у коме се рибе перу водом коју електричне пумпе уштрцавају под великим притиском. После тога пребацују се у један резервоар, у коме се механичким путем цеде од воде. Како ова машина знатно убрзава рад, за њу се интересују рибари из многих земаља.

ЗАШТО ЉУДИ ЋЕЛАВЕ?

Ћелави људи немају косе на глави зато што испод коже којом је покривена лобања имају само танак слој масног ткива. А изгледа да баш масно ткиво „држи“ косу. Ханс Елија и Адолф Браун, лекари из Чикага, створили су ову теорију на основу вишегодишњег проучавања ткива умрлих људи, како ћелавих, тако и оних који су до последњег дана сачували косу. Код људи с косом, испод коже на глави они су увек налазили дебео слој масног ткива, које служи као ослонац корену косе. Код ћелавих људи тог ослонца нема и онда никаква масажа или лековита течност не могу им помоћи. А масни слој, сматрају они, ишчезава због еволутивне тежње према већој лобањи у односу на читаву главу.

Према томе, сасвим је могућно да ћелаве особе претстављају један корак даље на путу еволуције човека и да су они претече једног доба у коме ће сви људи бити без косе.

КАЗАДОР

Казадорима су називани шпански лако наоружани војници-пешаци, а под тим именом подразумеван је и ловац, стрелац.

Од папируса до новинске хартије

Прво човеково оружје била је дрвена буџа, први његов плуг — тешка рачваста грана. Човек је све до данашњег дана остао веран дрвету, тој најстаријој сировини, која му је служила за израду многих потребних ствари.

Посматрано с хемиске тачке гледишта, око педесет процената дрвета чини целулоза. Чворновати храст, витка палма, трава на ливади и маховина на падини брега, па чак и сићушне морске алге, граде у зидовима својих ћелија — целулозу.

Једва да је протекло сто година откако је немачки хемичар Христијан Фридрих Шенбајн помешао целулозу са шалитреном киселином и тако добио нитроцелулозу или памучни барут, први хемиски дериват целулозе. Проналазач нитроцелулозе још тада је прорекао да ће она једног дана потиснути црни барут. Али, Шенбајн није могао ни да слути да његов проналазак значи увод у еру вештачких влакана, тканина и других материјала. Лак који се брзо суши, провидан материјал за паковање намирница, целулоид, вештачка вуна — све то данас добијамо од целулозе. Човек је научио да целулозу посматра и употребљава као хемиску сировину.

За човечанство је прави благослов што ова драгоцена сировина спада у супстанце које се обнављају, што није случај са, например, угљем, петролејом или сумпором, којих у земљи има у ограниченим количинама. Због тога до акутне несташице целулозе тешко може доћи, иако је њена примена сваким даном све већа.

У Старом веку целулоза се добијала искључиво механичким путем. Египћани су правили своју „хартију", папирусе, на тај начин што би стабљике папирусног жбуња истрли тако да се претворе у кашу, а затим ту кашу развијали у танке слојеве, сушили и глачали нарочитим оруђем од кости. У том процесу целулоза не би претрпела никакву хемиску промену.

Прву хартију у нашем значењу те речи начинили су још у давна времена Кинези. Њима је успело да у води издвоје влакнасте састојке целулозне каше и да затим ту кашу развуку преко мреже од жице, да би се осушила. Протекло је више од две хиљаде година пре но што је Стари свет сазнао за кинеску вештину прављења хартије, која се у међувремену била развила у праву уметност. Године 751 арапски управник града Самарканда заробио је једног кинеског „папирџију", који му је одао своју тајну.

Кинези су кували кору дудовог дрвета у цеђу справљеном од пепела. Али, то није била њихова једина сировина. Од бамбусове сржи и памукових влакана такође је справљана хартија. Скупљачи старих књига и рукописа добро знају кинеску хартију: она је прилично дебела, савитљива и бела. Столећа могу да прођу, а она неће пожутети.

Хартија се, уствари, може правити од сваке влакнасте материје. У разним временима и у разним поднебљима „фабриканти" хартије употребљавали су најразличитије биљке. У Европи је брзо било откривено да се најбоља и најиздржљивија хартија добија од ланених крпа. Али, кад је с појавом првих новина потреба за хартијом стала нагло да расте, произвођачи нису били у стању да добаве довољно ланених крпа. Дошло је до прве кризе у снабдевању хартијом. Тада се на тржишту појавила нова сировина: слама. Тај први папир, начињен углавном за штампање новина, био је прилично груб, али је био јевтин и могао се добијати, према ондашњим потребама, у готово неограниченим количинама. Додуше, штампари су с њим имали грдних мука, јер је његова необично рапава површина „као права турпија стругала слова". Тада су хемија и техника пружиле драгоцену помоћ и овој привредној грани. Године 1798 Луј Робер, службеник радионице „Есон" у Француској, начинио је прву машину за производњу хартије, после чега је цена овог важног артикла знатно пала. Кад је, најзад, било откривено својство хлора да бели материје, произвођачи хартије пружиле су се нове могућности. Обојена влакна разних биљака, например конопље, могла су се такође употребљавати за добијање хартије.

Хемичари и произвођачи тражили су и даље нове сировине и једноставније начине за добијање хартије, јер је из године у годину потражња била све већа, упоредо с порастом броја листова и часописа. Они су у том свом тражењу дошли до многих значајних открића. Највеће од њих, које је значило праву револуцију у производњи хартије, учињено је захваљујући једној необичној дечјој забави. Ткач Готфрид Келер, из саксонског градића Хајнихена, приметио је групу дечака који су се, окупљени око једног точила, забављали својом новоизмишљеном игром. Наиме, они су на точилу стругали коштице од трешања. Да не би у тој игри озледили прсте, дечаци су стављали коштице у мало удубљење начињено у једној дашчици. Дашчицу са коштицом приносили су точилу, које су окретали у повеликом суду у коме је готово до врха било воде. Њихова игра мора да је већ дуго трајала, јер кад им је Келер пришао по површини воде већ се био нахватао дебео пенаст слој ситних отпадака које је точило остругало од дашчице и коштица. Келер је захватио пуну прегршт те дрвене каше, исцедио из ње воду и у руци му је остала смеса која је много потсећала на кашу од ланених крпа од које се справљала хартија. Он је одјурио свом пријатељу Хајнриху Велтеру, који је радио у једној радионици хартије, и показао му своје „откриће". Одмах су њих двојица почели опите са струготином и после мање од месец дана успели су да добију јевтину и употребљиву „дрвену хартију".

„Дрвена хартија" брзо је освојила не само Европу, већ и Нови свет. Године 1865 амерички хемичар Ричард Тајлмен пронашао је такозвани „сулфитни поступак" добијања хартије од дрвета. Дрвена каша са сумпорном киселином и додатком креча или магнезијума кува се под притиском, после чега се, уместо рапаве и грубе, добија бела и глатка хартија. Међутим, ни на томе се није стало и сваким даном добијала се све финија и боља хартија.

Манија чистоће

У близини Ротердама налази се местанце Брок, познато стециште туриста из свих крајева света. У њему нема споменика средњовековне културе; небо не парају витки торњеви готских катедрала. Странце привлачи нешто друго, по чему је овај кутак надалеко чувен. Брок је познат по примерној чистоћи, као, уосталом, и цела Холандија. Но, док се у другим местима чистоћа одржава из хигијенских потреба, овде чишћење претставља уживање, страст која прелази у манију.

Кад пажљиво почисте кућу — чиме би свако други био задовољан — домаћице из Брока полазе у потрагу за последњим остацима прашине. Оне чепркају ноктима и чиодама по свим угловима док им се не заморе руке и очи. Неће се зауставити док не уклоне и последњи трун из своје куће.

Да би се оваква чистоћа могла одржати и на улици, предузимају се нарочите мере, које строго испуњавају сви становници Брока. Прича се да је некад на улазу у ово место стајао натпис:

„Пре изласка и после заласка сунца нико не сме пушити у селу Броку, осим на лулу снабдевену поклопцем, да се пепео не би растурао. На пролазу кроз село коњаник не сме остати у седлу, већ мора коња водити".

То је био само мали део забрана. Нико није смео проћи селом у колима, нити терати овце, краве или друге животиње. Данас није више на снази ова забрана, али пастири и даље обилазе Брок.

Пред сваком кућом постављена је камена пљуваоница, да људи не би пљували по улици. У кућу, као у џамију, улази се без обуће. Домаћа чељад и гости остављају обућу крај улазних врата. Тај обичај морали су да поштују и владари који су у прошлости посећивали ово чудно место. Прича се да су Наполеон и руски цар Александар били принуђени да навуку вунене чарапе преко својим чизама да не би прљали под у кућама које су посетили.

Како се од странаца тешко може очекивати да ће поштовати домаће обичаје, то је код становника Брока постојало правило да се непознати људи не примају у кућу.

Сваки грађанин Брока сматра за своју прву дужност да се брине о чистоћи. Деси ли се да на улици или пред кућом падне с дрвета лист, мештанин ће га одмах подићи и бацити у канал. На 400 метара пре уласка у Брок његови становници чисте обућу од прашине, а општина плаћа дечаке који по четири пута дневно дувају међу цигле на улици и истерују прашину.

Домаћице у Броку не осећају терет оволиког чишћења. За њих то претставља уживање своје врсте. Једна стара

легенда вели да су домаћице због маније чистоће биле запоставиле и своје верске дужности. Цркве су биле полупразне, све док се неки лукави поп није досетио да у проповеди саопшти да ће свака жена која уредно долази на мисе добити „на оном свету" велику кућу, коју ће моћи да чисти до миле воље. А у тој кући биће толико посла да се не може ни у вечности завршити.

Можда у свему овоме има и преувеличавања, али је истина да домаћицама Брока нема равних у читавој Холандији.

Мале занимљивости

ПОСЛЕ 75 ГОДИНА ПОСТАЈЕМО ЗДРАВИЈИ

У животу људи, негде између 60 и 75 година, постоји једна невидљива баријера до које већина од њих и не стигне, Али, они који се „пробију" кроз њу имају много изгледа да доживе стоту годину. Тако бар сматра др Ајбер, професор медицинског факултета у Њујорку.

У време кад човек достигне ову границу, извесни биохемиски процеси, уместо да наставе да се и даље развијају, добијају супротан правац. Природа ових промена још није потпуно испитана, али је познато да артерије, уместо да наставе стварање масних наслага, после 75 године готово губе тенденцију према артериосклерози.

БРЗО И ЈЕДНОСТАВНО РЕГУЛИСАЊЕ ТЕЛЕСНЕ ТОПЛОТЕ КОД ЧОВЕКА

Помоћу малог балона који се спушта у желудац, па се затим, према потреби, пуни хладном или топлом водом, може се веома брзо променити телесна топлота код човека. Овај начин регулисања телесне топлоте показао је изванредне резултате при указивању помоћи жртвама сунчанице и смрзавања. Топлота или хладноћа воде у балону брзо се преноси на крвне судове у близини желуца, а преко њих и на читаво тело.

Овај начин снижавања и подизања телесне температуре изум је двојице енглеских лекара. Они су га испробали не само на пацијентима оболелим од сунчанице и људима који су настрадали од дугог бављења на мразу, већ и код деце која су, услед разних обољења, имала веома високу температуру. Тој деци они су спуштали у желудац балон који би затим напунили хладном водом, и већ после 50 минута њихова температура спуштала би се на нормалу.

ШТА ЈЕ ПАЛАС?

Палас је била главна зграда у средњовековном замку, која је имала свечану дворану и одељења за становање. То име означава иначе и свечану дворану.

ПЕРНАМБУК

Пернамбук је црвено бразилијанско дрво, чија се струготина употребљава за израду црвене боје. Тако је названо по бразилијанској покрајини Пернамбуко, у којој се највише гаји шећерна трска, дуван и памук.

МОРСКИ ПАРОБРОДИ НА ПЛАНИНСКОМ ЈЕЗЕРУ

На језеру Титикака, на граници Боливије и Перуа, редован саобраћај одржавају мор-

ски пароброди. Ово су највише пловне воде на свету. Оне леже у планинском систему Анда, на надморској висини од преко 3.800 метара. Бродови, изграђени у Шкотској, допловили су до луке Моленда, а одатле су у деловима пренесени преко планина, све до језера, где су поново састављени и спуштени у воду.

КО ЈЕ БИО ЛИНОС?

По грчкој митологији, Линос је био легендарни грчки музичар и певач, кога је Аполон убио зато што се овај с њим упоређивао.

Ледена капа на полу креће се у круг

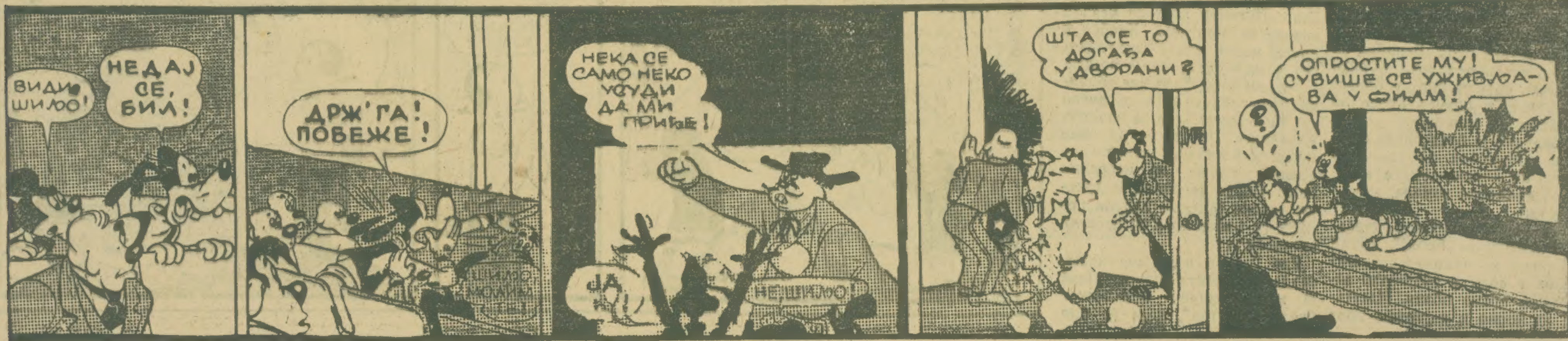
На леденој капи Северног пола сагради неки истраживач станицу, рецимо за испитивање временских прилика и промена. Допутовао је овамо из неког места у Канади. Пролази једна година, две, три, осам. Он не напушта своју поларну станицу, јер још није прикупио све податке. Најзад, његов посао је завршен и он полази натраг. Али, уместо да се после дугог пута врати у Канаду, он се, на своје огромно запрепашћење, нађе негде у северном Сибиру или у Норвешкој. Истраживач није погрешио пут. Имао је компас и враћао се истим путем којим је и дошао. А ипак, нашао се тамо где ни сањао није да ће се наћи.

Мада се ово још није догодило ниједном истраживачу, измишљени догађај није немогућан. Јер, најновијим испитивањима утврђено је да се ледена калота на Северном полу без престанка креће у круг, у смислу казаљке на часовнику. То окретање калоте око једне замишљене осе веома је лагано: она опише пун круг за пет до десет година.

Арктичке ледене наслаге састављене су од танких режњева јако збијеног леда. Понекад је веза између тих режњева лабава, а понекад су они густо збијени један уз други. Некад се сматрало да је лед на Арктику дебео преко шездесет метара. Уствари, тај лед је много тањи и његова дебљина обично не прелази три метра. Ветрови, плиме и водене струје изазивају померање те ледене површине. Поред тога што се ледена капа на полу креће у круг, она може да се помера према југу, тако да је једном ближа Северној Америци, а други пут Азији или Европи.

БИБЛИОТЕКЕ ПЛОВЕ МОРИМА

На 1.646 бродова британске трговачке морнарице постоје библиотеке, којима је само у току 1952 и 1953 године раздељено преко пола милиона књига. Не само у својим матичним лукама, него и приликом сусрета у страним пристаништима, морнари размењују књиге кад год им се за то укаже прилика.

НЕСРЕЋА у ХАЛИФАКСУ

Шестог децембра 1916 године, рано ујутру, пилотски бродић кренуо је из канадске луке Халифакса и пристао уз француски брод „Мон Блан“. Пилот Франк Меки попео се на палубу и поздравио француског капетана.

— Како напредује рат тамо? — упита. — Мислите ли да ће се Енглези одржати у Камбреју?

— Ко зна? — одговорио је капетан. — Ако дође права зима, хоће.

Канађанин се намршти при помисли на ратне извештаје које је сваког јутра читао. Додуше, био је хиљадама километара удаљен од линије фронта. Окрете се да би почео спровођење „Мон Блана“ до пристаништа. Издаде наредбу и брод лагано пође поред докова, претрпаних ратним материјалом.

Као и Меки, сви становници Халифакса мислили су само на рат. Свакога дана из њиховог пристаништа одлазили су бродови за далеко бојиште, на коме су се борили и њихови синови, браћа и пријатељи. Овде, у Халифаксу, ником није претила никаква опасност. Обалска артиљерија стајала је спремна на оближњим брегoвима, преко целе ноћи рефлекторима су обасјавали море, док су јаке жичане мреже штитиле луку од немачких подморница. Народ је живео у осећању сигурности.

Међутим, тог истог шестог децембра, пре мрака, Халифакс је имао да постане рушевина, а његовим грађанима пружила се прилика да испоље своју храброст, исто као и војници у рововима око далеког Камбреја.

Тога јутра није било никаквог знака опасности на „Мон Блану“ док га је пилот спроводио у луку. Ваздух је био чист, видљивост одлична. Брод је имао да се придружи једном конвоју за Европу, да би тамо истоварио два и по милиона килограма експлозива.

Баш кад је „Мон Блан“ заокретао ка доку где је требало да се усидри, из супротног правца приближавао му се један брод. То је био „Имо“, који је носио жито за опустошену Белгију. Сирена са „Имоа“ проломи ваздух, дајући на знање да ће брод проћи с десне стране. „Мон Блан“, према томе, измени свој курс. Одједном, оба брода засвираше на узбуну. Сигнал је био погрешан. „Имо“ је ишао право на „Мон Блан“. Избезумљени француски крмар окрете точак. Сувише доцкан!

Уз страховиту ломљаву, кљун „Имоа“ улете у бок француског брода, отворивши у њему велику рупу. Варница од удара упали неколико буради бензола, која су била у близини. Зачас је пламен почео да се шири по палуби.

Узалудна је била борба с ватром. Морнари су узмицали корак по корак, док се нису, као беспомоћна гомила, нашли на крми.

Тада капетан издаде наредбу: „Напуштај брод!“ Људи појурише ка чамцима, спустише их у воду и очајнички завеслаше према обали. Излетеше на копно и појурише кроз мирне улице Халифакса, старајући се да побегну што даље од свог брода.

Меки, пилот, трчао је заједно с њима. Он је довикивао грађанима, који су их забезекнуто гледали:

— Брод је пун муниције! Сад ће да експлодира! Бежите!

Они који су га чули придружили су се морнарима. Други су се освртали за престрашеним бегунцима, одмахивали главом и настављали пут. А било их је који су, натерани радозналошћу, трчали на обалу да посматрају брод у пламену.

„Мон Блан“ је и даље лагано пловио. Ишао је према доку број 8. Пламени језици лизали су по палуби и све се више примицали магацинима са убиственим товаром.

На „Имоу“ нико није знао шта се крије у утроби „Мон Блана“. Морнари нису могли да се начуде паници и бекству француске посаде. Без журбе капетан је тражио погодно место где би прегледао квар. Јер, и „Имо“ је био оштећен у судару.

Британска крстарица „Хај Флајер“ била је сведок овог догађаја. Њен командант је знао шта се налази испод палубе упаљеног брода. Ако се ватра угаси пре но што дође до експлозива, може бити наде на спасење. И он позва добровољце.

На крстарици настаде ужурбаност. Преко ограде спустише чамац пун морнара и официра. Са невиђеном храброшћу они пођоше према упаљеном броду с муницијом и испеше се на задњу палубу. Без оклевања полетеше у борбу са огњем...

Нико од њих није био у стању да исприча повест о својој храбрости. Тога тренутка, тачно седамнаест минута после судара, „Мон Блан“ је експлодирао.

Страховит тресак превазишао је људску могућност слуха. Облак дима сукнуо је хиљадама метара увис и помрачио сунце. Бродови који су били далеко на мору уздрмали су се од потреса. На неколико километара даљине прозори су прскали у парампарчад. Сви су одмах помислили — земљотрес!

У Халифаксу је то било више него земљотрес. Људи су летели кроз ваздух. Куће су се рушиле. Бродови који су лежали усидрени у пристаништу бачени су на докове. У једној школи погинули су и учитељи и свих 200 ђака. У једној штампарији тешке машине ишчупане су из својих бетонских постоља. Железничка станица постала је гомила рушевина. Путници који су чекали возове за Монтреал, Квебек и друга места никад нису стигли тамо куд су били пошли.

То још није било све. Велики црни облак који се дигао са „Мон Блана“ сад се спустио на земљу. Почела је да пада права киша разних отпадака и врелих гасова на несрећни град. Тешки гвоздени и дрвени делови бродске палубе побили су многе који су избегли експлозију.

Где год је пала ова киша, свуда је изазвала пожар. Пала је и на палубу британског брода „Пиктон“, који је био пун муниције, исто као „Мон Блан“. А на броду у то време није било никога од посаде. Што није и он експлодирао има да се захвали морнару Џ. В. Харисону. Он је појурио на брод, пресекао ланац од сидра, те је брод пошао ношен струјом. Затим је отпушио све отворе на броду, пустио да га прелије вода и тако угушио ватру.

Експлозија је покидала све телеграфске и телефонске везе. Град је стајао беспомоћан. Нити је могао коме шта да јави, нити да тражи помоћ. Само је оближњи градић Амхерст послао поруку да се у пристаништу Халифаксу догодила нека страшна експлозија.

Баш пред саму несрећу отишла је из Халифакса последња вест. Винсент Колеман, телеграфиста на станици Ричмонд, видео је судар и јавио: „Један брод са муницијом у пламену. Иде према доку број 8. Збогом!“ То му је била последња порука.

Није прошао ни један час од експлозије, кад граду запрети и друга опасност. Људи су трчали улицама вичући: „Слагалиште муниције у пламену!“

Док су избезумљене гомиле људи бежале из града, на обали се водила натчовечанска борба. Пламен се лагано приближавао слагалишту и претио да упали хиљаде тона барута. Целокупна посада обалске батерије, не обзирући се на опасност, ступила је у борбу с пламеном. Пумпали су воду из мора и управљали млазеве на ватру. Ватра је напредовала све спорије. Најзад је заустављена, на свега неколико сантиметара од муниције.

Тек кад је и ова опасност минула, могло се прићи рашчишћавању рушевина, вађењу затрпаних и указивању помоћи рањеницима. У почетку се мислило да нема више од неколико стотина жртава, али кад су и последње рушевине претражене број погинулих попео се на две хиљаде.

И Меки, канадски пилот, и француски капетан преживели су несрећу и дали исказе о погрешном сигналу. Један суд је нашао да је крив „Имо“, а други да је крив „Мон Блан“. Најзад је врховни суд пресудио да су оба подједнако крива за несрећу.

А „Имо“? Он је прошао с незнатним оштећењима и могао је опет да плови морем. Да не би потсећао на прошлост, узео је друго име. Но, и сам је трагично завршио. На путу за Фалкландска Острва ударио је у један подводни гребен. Отишао је на дно 6 децембра 1921. Чудном игром случаја, у онај исти дан у који је, пет година пре тога, пробио бок француског брода у пристаништу Халифакса.

ВЕРОВАЛИ или не...

УМЕСТО НАГРАДЕ — КАЗНА

Храм Калика Мата у Дабхои, у Индији, био је саграђен по наређењу једног необично таштог раџе.

Бојећи се да би вешти грађевинар који је ту његову задужбину подигао могао једног дана да сагради неку лепшу и величанственију, раџа је наредио да творца храма живог закопају испод улазног свода.

ЦРНЦИ С ПЛАВОМ КОСОМ

Једна научна експедиција пронашла је 1933 године у пограничним крајевима између Нове Гвинеје и Папуе једно дотад непознато племе патуљака који имају мрку боју коже и потпуно плаву косу.

НАЈВИШЕ НАСЕЉЕ У ЕВРОПИ

Жиф, село у швајцарским Алпима, јесте насеље с највећом надморском висином у Европи. Жиф се налази на висини од 2140 метара и има двадесет и четири становника.

ПИЛИЋИ БЛИЗАНЦИ

На имању Мајкела Викстуда из Вест Хедона, у Енглеској, излегла су се из једног јајета два пилета.

УМРО КАО ЗАРОБЉЕНИК И ПОРЕД ТРИ ОТКУПА

Војводу Жана Бурбонског (1381—1434) заробио је у бици код Аженкура (1415) Анри V. Анри је од свог заробљеника тражио откуп у висини од три стотине милиона динара. Заробљени војвода је три пута исплатио ову суму, али није био пуштен на слободу. После деветнаест година робовања Жан Бурбонски је умро, баш кад је намеравао да и четврти пут положи откуп.

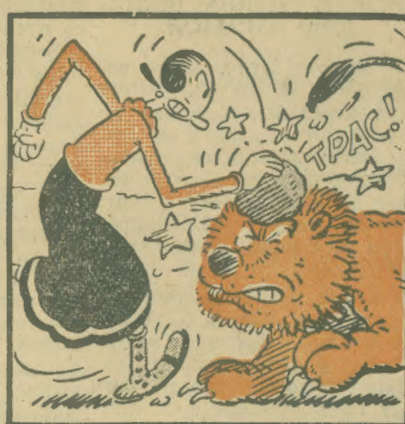

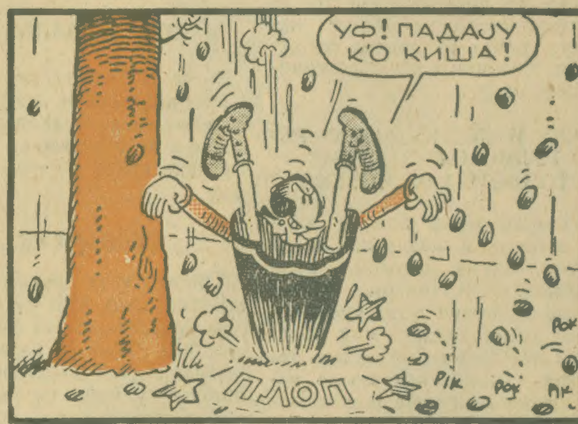

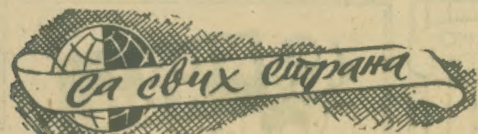

НЕИСПИТАНИ КРАЈЕВИ НА ЗЕМЉИ

На земљи има још доста неиспитаних крајева, па чак и у таквим државама као што су Француска, Италија и Швајцарска. Наиме, ту има забачених планинских области у које никад људска нога није крочила. Неоткривених земаља нема нигде сем у поларним пределима. Међутим, према мишљењу неких научника, у Тихом Океану има око 300 острва на којима људи никад нису били. Највеће континенталне области у које истраживачи никад нису крочили налазе се у пустињским областима. Најмање су испитане афричке и аустралиске пустиње, као и пустиња Дахна, у Арабији. Огромна пространства у која због непролазних прашума не може да се стигне сувоземним путем налазе се у сливу реке Амазоне и у Гијани, у Јужној Америци. На Новој Гвинеји налази се неколико неиспитаних долина у загрљају високих планинских венаца. Оне су надлетане авионима и научници мисле да у њима живе примитивна племена која се налазе на културном нивоу људи из Каменог доба, слично племенима која су етнолози недавно открили. Занимљиво је да је први додир с тим људима, који су за нама заостали пуних 100.000 година, остварен најмодернијим саобраћајним средством — авионима. Прве научне експедиције спустиле су се падобранима у пусте пределе Нове Гвинеје.

* * *

СНАГА ТАЛАСА

На морску обалу делују: таласи, струје, плима и осека и на тај начин мењају, мање или више, њен облик, а некад настане право рушење, као да је земљотрес. Море најјаче делује на копно у виду таласа. Стручњаци су прорачунали да средњи океански талас који запљускује обале Шкотске удара снагом од 30.000 до 35.000 килограма на један квадратни метар. То дејство је некад јаче и од дејства гранате тешке артиљерије. На Средоземном Мору дејство таласа на један квадратни метар износи око 10 хиљада килограма, а на Јадранском Мору од 3.000 до 5.000 килограма. Због тога, кад се год прави обала, о томе се води строго рачуна.

* * *

ШТА СЕ СВЕ ПРАВИ ОД КРЕДЕ?

Познато је да се кредом у обичном животу служимо само за писање, али је њена употреба много разноврснија. Тако се она употребљава у индустрији боја, лимене робе, хартије, пластичних материја, пасте за зубе, у повртарству, у грнчарству, хемиској индустрији итд. У североисточној Енглеској налазе се наслаге креде одличног квалитета, за које се рачуна да имају 20 милиона тона. По старом начину креда се млела у води и филтрирала из једног базена у други, пролазећи тако кроз осамнаест базена. Само сушење креде било је доста компликовано и скупо. Сада је тај метод усавршен применом ваздушног сабијања.

* * *

СТАРА РАТНА КАМУФЛАЖА

Дим се од давнина употребљавао у разне сврхе, а њиме су се служиле и војсковође прадавних времена за сигнализацију, сакривање покрета чета, гушење противника у склоништима итд. Кад је шведски краљ Карло XII прелазио преко Двине, 1700 године за време рата против Пољске и Саске, његови војници палили су влажну сламу на сплавовима, те су тако под заштитом дима прешли реку. Кад је ветар растерао дим, они су се нашли тачно пред Пољацима.

* * *

ПРИМИТИВНА МЕДИЦИНА

Примитивна племена у разним деловима света имају разне начине за лечење болести. Неке болести, као што су: назеб, зубобоља, убод осе, па чак и змије, за врача су тако безначајни да често неће да дође кад га због тога позову. Озбиљније болести, по врачевом мишљењу, сасвим су нешто друго и оне захтевају велико знање. Начин лечења зависи од онога што врач сматра да је узрок болести. У неким случајевима довољно је да се начини мала статуа од теста или блата, која претставља болесника, да би се из ње истерао зао дух, а тиме и из самог болесника. У Нигерији свештеници који поштују бога Шопоноа скупо наплаћују своју интервенцију и увек су у добитку, без обзира да ли је болесник оздравио или умро. Они себе сматрају наследницима целокупне имовине оних који су умрли од великих богиња. Истраживачи мисле да ови свештеници намерно шире велике богиње, а нарочито међу оним урођеницима који им нису платили колико су од њих тражили.

* * *

ПРВЕ МАРКЕ

Прве марке уведене су у употребу 1840 године у Великој Британији, а затим постепено и у другим државама. У Србији су прве марке уведене 1866, и то за новине. Цена им је била једна и две паре чаршиске, а затим су уведене и остале марке — од 10, 20 и 40 чаршиских пара — које су служиле за штампане ствари, за обична и препоручена писма.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

НАФТОВОД ОД ГУМЕ

У Америци је пронађен један нов материјал, на бази вештачког каучука, који је отпоран према нафти и бензину, а усто је невероватно јак и издржљив. Тиме је створена могућност за израду нафтовода који се лако транспортују и који се могу полагати из камиона у покрету. На тај начин може се, например, решити питање снабдевања течним горивом трупа у маршу. Станице за гориво у првим линијама моћи ће убудуће да се снабдевају без застоја.

Цев нафтовода има пречник од десет сантиметара. Зидови цеви су тако танки и лаки да је један метар нафтовода тежак само килограм и по. И поред тога што су зидови танки, цев је врло отпорна према ломљењу и издржава притисак од 35 килограма на један квадратни сантиметар. Помоћу овог нафтовода може се пребацити дневно 1.250.000 литара бензина, за што би иначе било потребно 156 цистерни од по 8000 литара.

МЛЕКО ИЗ АУТОМАТА

Продају млека помоћу аутомата уводи једно америчко млекарско предузеће. Кад се убаци 22 цента у аутомат, из њега излази литар млека у кеси од импрегниране хартије. Ако купац нема тачно 22 цента, аутомат му враћа вишак убаченог новца. Апарат може да прими 140 литара млека, које стално стоји на температури од 4 степена.

ОПЕРАЦИЈА ВИЛИЦЕ УЗ НАРКОЗУ

Операције вилице вршене су обично без претходне наркозе, због бојазни да пацијент при дисању не увуче у себе гној и крв. Но, сада се и приликом ових операција може давати ендотрахијална наркоза. Пацијент дише кроз црево окружено гуменом „маншетом" испуњеном ваздухом. Грло је притом потпуно заптивено, тако да при операцији ниједна кап крви не може да доспе у душник. Ово је изнео др Рудолф Улик, шеф Одељења за хирургију вилице при Првој хируршкој клиници у Бечу, на једном скупу зубних лекара.

ЛЕД ТВРЂИ ОД ЧЕЛИКА

Два америчка научника успела су да, под притиском од 2100 атмосфера, добију тако компактан лед да му се тачка топљења налази изнад температуре кључања воде. Овај лед је толико тврд да може да пара челик.

МАШИНА С ДОБРИМ „ПАМЋЕЊЕМ"

Електронске машине за рачунање утолико су ефикасније уколико њихове цеви са безваздушним простором могу да задрже већи број електричних импулса који одговарају појединим цифрама. Ове цеви сада се замењују разним кристалима. Амерички инжењер Андерсон начинио је од кристала баријум-титанита једну квадратну плочицу чија страна има само 2,5 сантиметра и која је у стању да прими 2.500 електричних импулса, Конструктор тврди да ових 2.500 електричних знакова одговарају броју од 69 речи, које, пошто су једанпут регистроване, могу бити поново употребљене чак и недељу дана после тога.

НАЈСНАЖНИЈИ АВИОН

У САД је изграђен један нов авион, који се сматра за најснажнији на свету. То је млазни авион, са брзином већом од звука и нарочитим коморама за атомско оружје. Подешен је тако да може примити гориво у лету. Остали детаљи нису изнети у јавност.

ПИНАСА

Пинаса је врста шајке са најмање шест весала. Затим, то је био назив дугачког и узаног мањег брода, једрилице из 16 и 17 века, а то име означава и други по величини чамац на ратним бродовима, који је наоружан малим топом.

МАЈМУН — СТРАТОСФЕРСКИ ПУТНИК

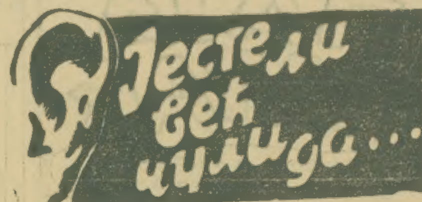
Амерички научници припремају једну ракету која ће се попети 50 километара увис, ради проучавања космичких зракова и других појава у стратосфери. У ракети, од живих бића, налазиће се само један мајмун. Он ће имати на себи нарочито одело за стратосферске летове, док ће један апарат аутоматски бележити све реакције његовог тела. На овај начин моћи ће се тачно упознати сви недостаци ове нове пилотске опреме, као и све опасности којима су пилоти изложени на овој висини. Мајмун је употребљен у ову сврху зато што се сматра да су реакције његовог тела истоветне са човечјим.

РАДАР КАО ЗАШТИТА ОД ЛЕДА

Откако авиони лете по сваком времену, често су изложени разним опасностима које проузрокује лед. Сићушни делићи леда расејани у облацима могу озбиљно да нашкоде предњим ивицама крила, пропелеру, као и трупу. Поред тога, он може запушити цеви за проветравање и издувавање, што смета добром функционисању апарата. Утврђено је да се облаци са леденим искрицама могу лако открити радаром, иако се не може увек тачно установити њихова густина и садржина. У сваком случају, радар би помогао пилотима да избегавају такве опасне зоне.

РАДИОАКТИВНО МАСТИЛО ЗА РЕПРОДУКЦИЈУ УМЕТНИЧКИХ СЛИКА

На Универзитету у Луизијани, у САД, откривен је нов начин за репродуковање уметничких дела, који је већ показао добре резултате. Уметник црта радиоактивним мастилом, а затим у мрачној одаји ставља оригинал преко фотографске хартије. Копија добијена на тај начин много је вернија од фотографије и знатно јевтинија.

...Наполеон је имао чудан обичај да на својим шетњама кроз улице броји прозоре.

...птица пеликан дрхти и на највећој врућини.

...наш војсковођа Стеван Шупљикац (1786—1848) био је једно време ађутант Наполеоновог маршала Мармона.

...славни римски комедиограф Теренције (195—159 пре наше ере) био је као роб доведен из Африке у Рим.

...Змајевој жени Ружи било је уствари име Јевросима. Ружом ју је, још док је била девојка, прозвао Лаза Костић.

...стари Грци правили су често чесме у облику лавље главе

због тога што је лав сматран за заштитника извора.

...Суецки Канал први је почео да гради египатски фараон Неко, али је прекинуо рад зато што му је једно пророштво рекло да ту везу Средоземног и Црног Мора успоставља у корист странаца. Персиски владар Дарије наставио је посао и прокопао канал, али га је доцније затрпао пустињски песак.

...велики немачки песник Хајне није волео узабрано цвеће и

називао га је лешинама.

...први Едисонов проналазак био је електрични бројач, машина за пребројавање гласова приликом гласања у парламенту.

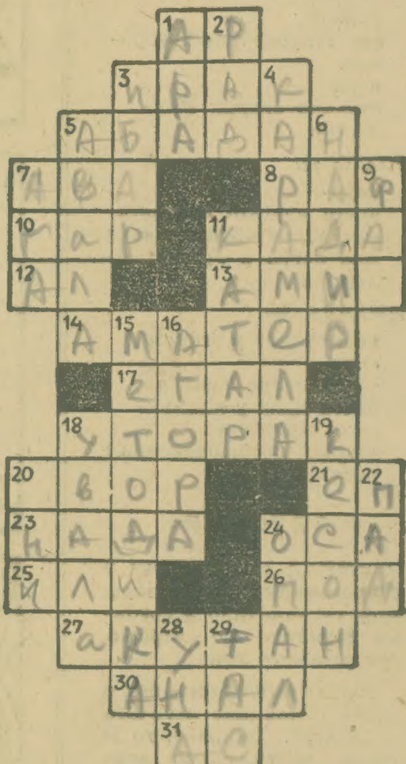
...познати француски књижевник Молијер читао је све своје драме најпре својој куварици.

...прва трговачка комора у нашој земљи била је основана у Дубровнику, године 1808, за време кратке Наполеонове владавине.

Водоравно: 1) мера за површину; 3) држава у Азији; 5) пристаниште у Персиском Заливу; 7) прва позната немачка песникиња; 8) абисинска титула; 10) врста болести код жита; 11) санитарни уређај; 12) елидирана свеза; 13) хемиско једињење; 14) дилетант; 17) једнак, раван (фран.); 18) један дан у седмици; 20) место на реци Уни; 21) јуначки спев; 23) узданица; 24) инсект из породице опнокрилаца; 25) свеза; 26) патос; 27) оштар; 30) летопис; 31) првак.

Усправно: 1) врста папагаја; 2) трошење енергије на стварање неког добра; 3) река у Србији; 4) врста бонбоне; 5) планина крај Београда; 6) најнижа тачка на небеском своду; 7) господар (арапски); 9) држава на америчком континенту; 11) акутно запаљење слузокоже; 15) део педагогије; 16) народна скупштина код Атињана; 18) удубљење у карстним пределима; 19) уређај за рад под водом; 20) дани (піснички); 22) нагиб; 24) украсни минерал; 28) река у Босни; 29) део теразија.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

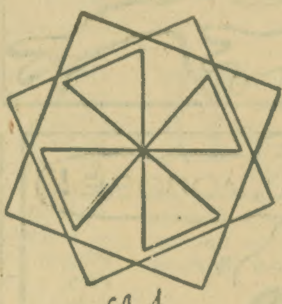
Водоравно: 1) пеницилин; 8) Аре; 9) ски; 10) Ра; 11) оро; 13) А(лекса) Ш(антић); 14) Опава; 15) Фареди; 17) Ад; 18) Итака; 19) ово; 20) нота; 21) емир; 22) ли; 23) соло; 24) еи; 25) мецена; 27) сонет; 28) Иж; 30) сен; 31) ба; 32) рас; 34) рум; 35) аномалија; 38) Тено; 39) ован; 40) Италијани.

Усправно: 1) парафин; 2) ера; 3) не; 4) цирада; 5) Л(азаревић) С(теван); 6) Ика; 7) нишадор; 11) опека; 12) ови; 14) орати; 16) атоли; 17) авион; 19) омлет; 21) еоцен; 23) Сенека; 24) емирати; 25) Мос; 26) атамани; 29) Жанет; 31) бујан; 33) Сона; 34) рива; 36) мол; 37) лој.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

У ЈЕДНОМ ПОТЕЗУ

Покушајте да шару коју видите на слици 1 нацртате у једном потезу, али тако да

сл. 1

сл. 2

се линије нигде не секу. Ако не можете, погледајте слику 2 и видећете да је то могућно.

Моћ памћења

На тацну ставите (тако да други не виде) око 20 разних стварчица — оловку, нотес, перо, гумицу итд. Онда се тацна метне пред играче и остави им се 20 или 30 секунди да гледају сакупљене ствари, а онда се однесе. Онај који је поређао предмете у тацну и који пази на време даје знак, на који сваки од играча, у току два минута, записује шта је све видео на тацни. Побеђује онај који је запамтио највише предмета.

ДОДАВАЊЕ

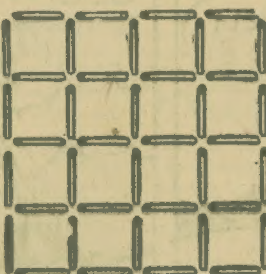
За ово је потребан већи број играча. Изаберу се два „капетана", који затим редом бирају играче за своје стране. Када се играчи тако поделе у две групе, поседају око стола једни према другима. Крајњи играч сваке групе мора да има 12 дугмади (старог новца, или слично) поређаних на столу крај себе. На дати знак крајњи играч почиње да што брже шаље једно по једно дугме низ ред на други крај. Када сва стигну на други крај реда, морају се опет вратити на полазну тачку, истим редом којим су и одаслана. Додаје се овако: сваки играч положи на сто шаку, с дланом окренутим горе. Кад се да знак да игра почиње, крајњи играч узима једно дугме, стави га на длан и, окрећући шаку, стави га на длан играчу до себе. Овај га на исти начин даје оном до себе итд. (не сме се прескакати и додавати другом, осим оном до себе). Употребљава се само један длан (од лева на десно — леви, натраг — десни). Ако дугме падне, мора се поново метнути на длан онога који га је додавао и тек онда наставити даље (дотле други чекају, јер се сва дугмад морају вратити крајњем играчу истим редом којим су и одаслана). Побеђује она страна чија дугмад стигну пре на полазну тачку.

Како да се црнац спасе?

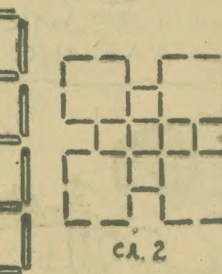
На једном броду има двадесет људи. Оскудица је у храни и једног морају бацити у море. Кога? — то ће одлучити коцка. Сви ће стати у ред, па ће бројати. Седми је слободан, а бациће се у море ко последњи остане. Како црнац треба да стане па да се сигурно спасе?

(Одговор: треба да стане тако да не буде трећи по реду.)

Велики и мали квадрати

сл. 1

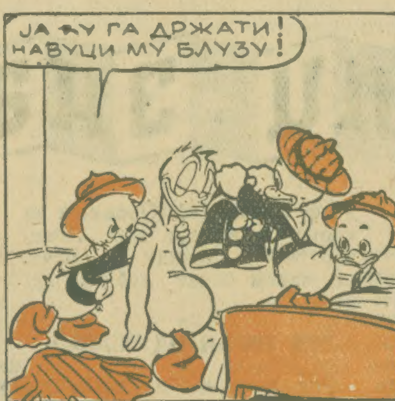
сл. 2

Четрдесет шибица поређајте као што вам слика показује. Размештањем неколико шибица можете добити четири велика квадрата и пет малих.

Ако не знате како то треба учинити, погледајте слику 2 и биће вам јасно.

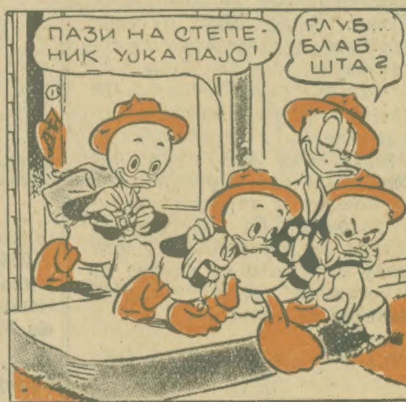

САМО ТО НЕ

— Шта је оно што сте ми јутрос донели за доручак: чај или кафа? — пита Паја Патак келнера.

— Зашто то питате?

— Зато што сам хтео да вас замолим: ако је био чај да ми убудуће доносите кафу, а ако је била кафа да ми доносите чај.

О ЛОВЦИМА ЈЕ РЕЧ

Попај и Пера Ждера разговарају о ловцима.

— Кад ти неки ловац прича да је убио петнаест зечева, знај да је уловио само једног, — вели Попај.

— А кад прича да је уловио једног?

— Значи да није уловио ниједног.

— А кад каже да није уловио ниједног?

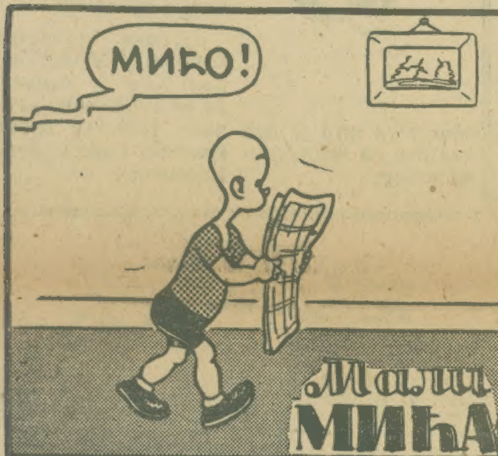
— Молим те, немој да скрећеш разговор на другу тему, — љутну се Попај. — Ја ти говорим о ловцима!

ЊИХ ДВОЈИЦА СВЕ ЗНАЈУ

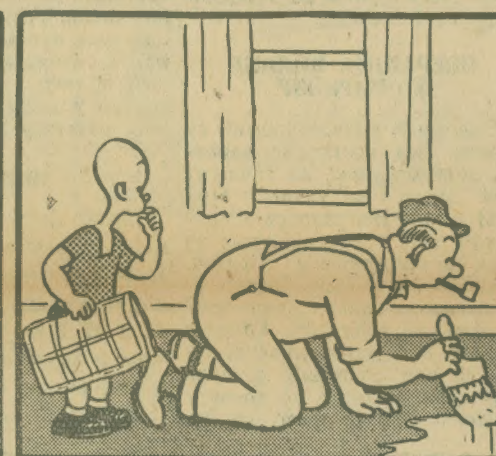
— Веруј ми, ујка-Пајо, да нема у географији ствари коју Раја и ја не бисмо знали, — вели Гаја.

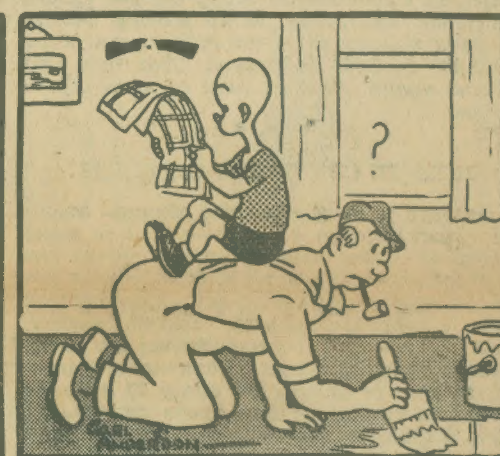
— Добро, реци ми како се зове наша највећа река?

— Е, то спада у ствари које Раја зна.

Који је ОДГОВОР тачан

ТИМЕЛА ЈЕ:
- *биљка*
- *део старогрчког позоришта*
- *игра*
- *хаљина старих Римљанки*

КОДО је:
- *мера*
- *врста азиског говечета*
- *глумац из прошлог века*
- *име ветра у Јужној Америци*

ЛИГАДА је:
- *вешт потез у једном спорту*
- *наша стара ношња*
- *врста куће у планинским крајевима*
- *збирка средњовековних песама*

ОДГОВОР:

ТИМЕЛА је узвишење у старогрчком позоришту, које се налазило у средини простора за играње, где је певао хор.

КОДО је шпанска реч и значи отприлике исто што и „лакат". Заправо, то је стара кастиљанска мера за дужину која износи око 0,60 метара.

ЛИГАДА је извијање или избијање противнику мача из руке једним кружним, пљоштимичним покретом мача.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају